

centom i u onome što je naš opšti politički život doneo dobra, kao i u onome što je doneo rđava.

Politički aparat srbijanski, formiran kako smo opisali, uzrastao je i odvijao se malo po malo i postepeno iz političkog predstavništva male kneževine, pa Kraljevine Srbije, gde se je njegova čitava funkcija sastojala u tome da održava život toga organizma, koji je u stvari, sem pitanja rata i mira, bio nalik na neku veliku općinu sa zadacima valjda još manje diferencirani no što ih ima neka velika zapadnoevropska gradska opština. U tome tako malo diferenciranom organizmu nosilac parlamentarnog života srbijanskoga, ta pretežno seoska ekipa, bila se kroz decenije uljuljala u koncepciju, po kojoj je vođenje države neka vrsta malko većeg domaćinstva, za koje je dobar svaki bonus pater familias, te se uživala u ubeđenju o svojoj potpunoj doraslosti tome pozivu i o jednostavnosti državnog aparata, za koji nikako nisu nužni neki učenjaci, neki stručnjaci. Karakterističan je ironički stav kojim su mnogi srbijanski narodni poslanici, i ne samo seljaci, dočekivali svoje »prečanske« kolege kad su započimali neke načelne debate (»Neke ideologije! Koješta!«) Svak je dobar za svašta i svi smo jednaki. Pisac se ovoga eseja seća jednog neprijatnog napadaja što ga je doživeo kad se predsedavajući nekoj klupskoj sednici, u kojoj su trebali da se označe klupski kandidati za parlamentarne odbore, usudio da preporuči da bi se pri kandidovanju lica za finansijski odbor uzelo u obzir one kolege, koji su po svojim ličnim poznavanjima ili radu pokazali veću kvalifikaciju za taj posao. Jedan član kluba, bivši seoski uča, održao mu je pred klubom čitavu jednu lekciju iz demokracije i parlamentarizma. Nema u demokraciji boljih i gorih. Svi smo jednaki, a narod jedini sudija između nas. »N'importe qui étant bon à n'importe quoi, on peut n'importe quand le mettre n'importe où«, kazao je jedared u francuskom parlamentu ondašnjem francuskom premijeru Briandu gosp. Charles Benoist. Taj n'importe k'isam, to je glavna karakteristika, koja dolazi kao ružna posledica takove reklutacije političke elite. Ta je karakteristika zahvatila, kako je i prirodno; i predstavništva ostalih oblasti i postala je jedna od općih karakteristika jugoslovenskog parlamentarizma, pod ma kojim režimom i u ma kojem oblasnom ili partijskom sektoru. Železnice, škole, rudokopi, šume, poljoprivreda: sve se to od strane klubova, predsednika vlade, parlamentske većine daje, sve se to od strane kandidata prima bez ikakvog pitanja i brige, je li kandidat svojim ranijim radom pokazao barem neki interes i razumevanje za pitanja svoga resora. Računa se da će prirodna inteligencija da nadoknadi eventualne luknje u stručnom poznavanju, pa će čovek da bude na visini. U stvari njegova funkcija biće mnogo olakšana uzusom koji se ustalio kod nas, da ministar ne vodi neku politiku svoga resora, već politiku tout court. On će da iskoristi svoj resor da ponamešta što više svojih partijskih prijatelja, da izbacii što više svojih partijskih protivnika; da favorizira svoj srez ili srez svoga partijskog druga x. Železnička mreža koja ima da se izgradi; tarifska politika koja ima da se zavede; hoće li srednjoškolska